

HERCSEL ADÉL

Hiába hiszed, hogy torzszülött

SZÉCSI NOÉMI: GONDOLATOLVASÓ

Európa Kiadó
Budapest, 2013
213 oldal, 3200 Ft

”

Fülöp, akit csak úgy mutatnak be az idegeneknek, hogy ő az a fiú, aki egy kicsit süket, valójában nem hall semmit sem. Legfeljebb az olyan túlvilági hangokat, mint a mellette megkondított harangot, a halálhörgést, a fúriasikolyt, vagy az állatias üvöltéseket. Ezen túl nem marad más számára, mint szenvedéstörténetének belső monológja, saját magának megfogalmazott megfigyelései, csakis önmaga előtt feltáruló gondolatai. Szécsi Noémi az 1848-as emigráns Bárdy-család történetét nyomon követő *Nyughatatlanok* című történelmiregény-trilógiájának második részében, a *Gondolatolvasóban* a XIX. század második felének nyugat- és közép-európai helyszíneire, egyben Bárdy Fülöp elméjébe kalauzol bennünket. A regényt olvasva Fülöp belső mozijának közönségévé válunk, és az ő különleges valóságérzékelése által egy új, eddig ismeretlen szűrőn keresztül szemlélhetjük a világot.

A főhős sajátos gondolatai forrásvidékének feltérképezéséből, továbbá a korabeli történelmi események és díszletek ábrázolásának háttérbe szorításából egy új, rendhagyó műfaj: történelem nélküli történelmi regény születik. Ennek 19 éves, szellemesen, sokszor finom iróniával visszaemlékező narrátor-főhőse emlékirat-szerűen osztja meg velünk eddigi, gyermek- és kamaszkori eszmélkedésének stációit. *„Akkor még egyetlen nevet sem ismertem. A sajátomat sem. A nevem egy bizonyosfajta szájmozgás volt. Egy hívogató intés vagy pillantás. A többi gyereket eleinte életkoruk, később külső testi jegyeik alapján különböztettem meg (...) Mintha már akkor is tudtam volna, hogy ha a sors megfosztott a beszéd képességétől, ami sokak szerint az embert emberré teszi, akkor sem viselkedhetem úgy, mint egy állat. Mintha ösztönösen éreztem volna, hogy ha derűsen viselkedem, soha nem engedek semmiféle indulatomnak, akkor nem iszonyodnak tőlem jobban, mint rendszeren iszonyodnának.”*

Már a gyermek öntudatra ébredésének korai leírása is a regény központi gondolatát fejt ki, miszerint siketsége miatt környezete hiába gondolja Fülöpről, hogy torzszülött, idióta,

vagy beteg, kiemelkedő intellektuális képességei révén semmi sem akadályozza meg abban, hogy ugyanolyan jól megértse az őt körülvevő világ jelenségeit, mint halló társai. Sőt, a *Gondolatlavolvasót* többek között Fülöp siketségéből adódó eltérő látásmódja, és ehhez kötődő finoman ironikus, szellemesen találó megjegyzései teszik szórakoztató és felejthetetlen regénnyé. Ahogy Fülöp idősödik, és egyre több tapasztalattal gazdagodik, rájön, hogy az élelés képessége, és mindaz, amit le tud olvasni az emberek arcáról és gesztusaiból, sokszor minden szónál többet ér. Fülöp így határozottan környezete fölé magasodik: okos, értő figyelme révén beavatottá, titkok tudójává, gondolatlavolvasóvá válik.

„Nem kellett tudnom mit mondanak. Nem kell a szavakat egyesével megértenem. A szemüket kell figyelni. A testtartásukat. Halló füleket nem növeszthetek, de még így is megtanulhatok olvasni – a gondolataikban.” Mindezek mellett Szécsi Noémi természetesen nem hozsannázza a hallás képességének hiányát, és az egyértelmű hendikepet hendikepként kezeli. Az író nő főhőse siketségét a legnagyobb természetességgel írja le, mert pontosan tisztában van vele, hogy a siket számára sem szenzáció a saját állapota, aki beletörődik a megmásíthatatlanba, ugyanakkor viszolyog a saját fogyatékoságától. Hiszen a siket tudja, hogy ő nem a többséghez tartozik, és hiába tanul meg beszélni, hiába lesz képes megértetni és elfogadtatni magát másokkal, soha nem lesz kerek egész, soha nem lesz olyan, mint a többiek. Fülöp Bébé iránt érzett reménytelen szerelme pedig csak tetézi a szenvedéseket. „Ez hát a szerelem, gondoltam undorral, már csak ez hiányzott. Újabb szenvedés az eddigiek tetejébe.” Böven van mit súlyosbítani, hiszen Fülöp nővére, Tita, a mérsékelten tehetséges színésznő állandó hisztériarohamaival és különös hóbortjaival is gondoskodik arról, hogy megkeserítse öccse életét. A széthullott családról, a gyermekeiről lemondó, kőszívű angol anyáról, és az 1848–49-es forradalomban mindenét elveszített ideggyenge, dühöngő apáról nem is beszélve. A szülők harcai közt hányódik Tita és Fülöp éveken keresztül: az anya városából, gyermekkoruk helyszínéről az apához, Ligetesre kerülnek, majd a nagynénéhez költöznek Budapestre, végül Párizsban próbálnak szerencsét, ahol utoléri őket a francia-porosz háború, és a várost hónapokon át körbezáró ostromgyűrű.

Fülöp így a kívülállóság mellett kénytelen az otthontalanság élményét is megtapasztalni. Folyamatosan keresi azt a sosem volt házat, azt a sosem volt zugot, ami csak az övé, ahova bármikor betérhet megnyugodni. Egy olyan helyre vágynak, ahol nem vendég, vagy idegen: szeretné átélni a valahová, valakihez tartozás élményét. Szécsi Noémi azonban mindvégig érzékelteti, hogy főhőse azóta nem kívülálló, amióta hat éves korában betette a lábát a siketiskolába sors-társai közé, ahol megtanították jelelni. Fülöp tehát hiába ismeri föl könnyedén környezetében élő emberek hibáit és gyarlóságait, a saját élethazugságával képtelen szembenézni. Ő már rég otthonra talált, az ő sorsát már rég elrendezték: A siket intézet igazgatója Fülöp személyében jelölte ki utódját: ő lesz az, aki egy szép napon a jelyelv és a siket oktatás ügyét sikerre viszi.

Fülöp valóban minden szükséges képességgel és adottsággal rendelkezik a feladathoz, ráadásul mindehhez a bájos segítőtárs jelölt is felajánlkozik: Levendula, az intelligens és csinos, Fülöphöz passzoló siket lány dúsgazdag családja és összeköttetései révén a misszió anyagi hátterét tudná biztosítani. Ám Fülöp egyelőre nem képes elfogadni, hogy ő a siketek közé tartozik. Az író nő a regény végén válaszüton, a párizsi pályaudvaron hagyja a hősét: vagy követi nővérét, akinek továbbra is állandó testőre lesz, így kiszolgáltatott, „parazita” marad, vagy az elkényeztetett úrilány, a 16 éves Bébé után rohan, aki most adta örökbe mástól született, törvénytelen gyermekét, vagy végre föl vállalja neki rendelt sorsfeladatát, és végre a saját, önálló útjára lép.